

Pukovnik

ILIJA NIKEZIĆ

Prilog shvatanju pojmova „opštenarodna odbrana“ i „društvena samozaštita“

U poslednje vreme pokrenuto je više rasprava o nekim pitanjima iz oblasti opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, a povodom noveliranja strategije oružane borbe. To je značajan podsticaj za dalji razvoj vojne teorije i doprinos boljem razumevanju naše prakse u oblasti opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. U raspravama su uočena i delimično različita pojmovna određenja i klasifikacije nekih sadržaja iz te oblasti. Najčešće se događa da se u pojmovima nižeg nivoa opštosti susreću oni elementi koji pripadaju pojmovima višeg reda. Otuda se pojavljuju određeni i teorijski i praktični problemi u vezi s razgraničenjem među naučnim disciplinama koje izučavaju tu problematiku. Stoga smatram korisnim pokušaj da se bar u najkraćim crtama još jednom razmotri problem pojmovnog određenja i identifikovanja sadržaja opštenarodne odbrane i društvene samozaštite i u okviru toga koncepcije, doktrine i strategije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

1. Opštenarodna odbrana

Terminom »opštenarodna odbrana« označava se društvena suština, sadržaj i oblik organizovanja našeg socijalističkog samoupravnog društva za odbranu. To je specifičan oblik vojnog organi-

zovanja zasnovan na marksističkoj teoriji o naoružanom narodu, praksi i teoriji socijalističke revolucije i samoupravljanja u Jugoslaviji, kojim se omogućava učešće svih subjekata društva u određivanju i ostvarivanju politike narodne odbrane i maksimalno angažovanje ljudskih i materijalnih snaga u odbrani. To znači da opštenarodna odbrana, s obzirom na njenu društvenu i vojno-tehnološku prirodu, karakter i sadržaj, prevazilazi okvire poznatih sličnih pojava u dosadašnjoj istoriji koje su označavane kao: »narodni rat«, »teritorijalni rat«, »partizanski rat« i sl. Našu opštenarodnu odbranu i društvenu samozaštitu možemo povezivati samo sa pojmom »naoružani narod«.

Pod naoružanim narodom klasici marksizma su podrazumevali ne samo takav oblik organizovanja društva koji osigurava maksimalno angažovanje ljudskih i materijalnih snaga za odbranu već, pre svega, neposredno učešće svih struktura društva i društvenih asocijacija u određivanju i ostvarivanju politike narodne odbrane. Nema sumnje da je takvo organizovanje društva za odbranu bitan uslov za uspešno vođenje opštenarodnog odbrambenog rata. Naš narodnooslobodilački rat 1941—1945. godine i posleratni razvoj opštenarodne odbrane i društvene samozaštite to najbolje potvrđuju.

Prema tome, opštenarodnu odbranu kao teoriju i praksu opštenarodnog odbrambenog rata razmatramo i kao činilac revolucionarnog kontinuiteta jugoslovenskog socijalističkog samoupravnog društva. To znači da njeno ishodište nalazimo u marksističkom pristupu vojnom organizovanju, dakle, u marksističkoj teoriji o naoružanom narodu i u teoriji i praksi jugoslovenske socijalističke revolucije, tj. u teoriji i praksi socijalističkog samoupravljanja. S obzirom na osobenosti našeg puta izgradnje socijalizma iz kojeg su izvedena i osobena svojstva njegovog vojnog, odnosno odbrambenog organizovanja, opštenarodna odbrana je modalitet marksističke teorije o naoružanom narodu. Opštenarodna odbrana shvaćena kao proces neprekidnog razvoja odbrambenih mogućnosti u skladu s opštim razvojem samoupravljanja i ukupnih mogućnosti društva, jeste izraz istorijskih interesa i volje radničke klase i opredeljenja da, kako kaže Tito, »udruženi proizvođači i građani organizuju odbrambene snage društva kao svoje sopstvene snage«.

Opštenarodna odbrana se izgrađuje kao sistem koji obezbeđuje efikasne pripreme svih subjekata i potencijala društva i njihovo maksimalno angažovanje u svim slučajevima ugrožavanja nezavisnosti i suvereniteta zemlje i njenog socijalističkog samoupravnog bića. Svi subjekti društva su istovremeno i neposredni nosioci politike i poslova odbrane i zaštite zemlje. Na taj način, sistem opšte-

narodne odbrane je utkan u društveno-politički sistem kao njegova funkcija i kao oblik organizovanja za odbranu i bezbednost zemlje.

U društvenoj prirodi opštenarodne odbrane sadržano je opredeljenje da SFRJ može voditi samo opštenarodni odbrambeni rat.

Opštenarodni odbrambeni rat je vrsta rata koji bi vodili narodi i narodnosti Jugoslavije radi odbrane nezavisnosti, teritorijalnog integriteta i socijalističkog samoupravnog uređenja. U njemu bi se maksimalno angažovali svi ljudski i materijalni potencijali zemlje u oružanoj borbi i drugim oblicima borbe i otpora, pri čemu bi oružana borba bila glavni sadržaj rata. Po društvenoj suštini i karakteru, on je odbrambeni, revolucionarni i pravedan rat.

2. Društvena samozaštita

Opštenarodna odbrana i društvena samozaštita su dve komponente složenog odbrambeno-zaštitnog sistema našeg društva kao integralnog sistema legitimne bezbednosti. Prožimaju se i razvijaju paralelno na jedinstvenoj društvenoj osnovi i jedinstvenom cilju — odbrani slobode, nezavisnosti, zajedništva i teritorijalne celovitosti Jugoslavije i zaštiti socijalističkog samoupravnog društva i njegovih vrednosti.

Razvoj našeg društva na socijalističkim samoupravnim osnovama karakteriše se sve intenzivnijim procesom područjavanja svih društvenih funkcija. To se odnosi i na poslove iz domena odbrane i zaštite. Društvu koje se razvija na samoupravnim osnovama ne odgovara klasična funkcija zaštite, otuđena od radnih ljudi i građana. Socijalistička samoupravna demokratija zahteva društvenu samozaštitu koja omogućuje da radni ljudi i građani na demokratsko-samoupravan način štite vitalne vrednosti društva.

Društvena samozaštita je Ustavom SFRJ od 1974. godine uzdignuta na nivo ustavnog načela i ima izuzetno značajnu ulogu u ostvarivanju društvenog sistema na samoupravnoj osnovi. Društvena samozaštita postaje prirodna funkcija samoupravljanja, koju sami organizuju i, na političkim i pravnim osnovama SFRJ, ostvaruju svi društveni subjekti, radni ljudi i građani radi stabilnosti i nesmetanog razvoja društva. Prema tome, društvena samozaštita je oblik organizovanja našeg društva u borbi protiv svih izvora, uzroka i oblika ugrožavanja naših društvenih vrednosti. Shvaćena u tom smislu, društvena samozaštita je organizovan sistem mera i aktivnosti na ostvarivanju zaštite jugoslovenskog socijalističkog samoupravnog društva.

Radi obavljanja stručnih poslova u sistemu društvene samozaštite konstituišu se specijalizovani organi i službe: državna i javna bezbednost, organi pravosuđa, kontrolni, inspekcijski i carinski organi, služba društvenog knjigovodstva, organi fizičko-tehničke zaštite i drugi, a u oružanim snagama — organi bezbednosti i vojna policija.

3. Sadržaj opštenarodne odbrane i društvene samozaštite

Opštenarodna odbrana i društvena samozaštita iskazuju se u praksi kao dva oblika organizovanja jedinstvenih odbrambeno-zaštitnih snaga, aktivnosti i mera društva, pa se i njihovi sadržaji prožimaju i dopunjuju.

Karakter našeg društveno-političkog uređenja, stvarni i mogući oblici ugrožavanja bezbednosti Jugoslavije opredeljuju sadržaj opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Budući da je o uticaju društveno-političkog uređenja na sadržaj opštenarodne odbrane i društvene samozaštite do sada dosta pisano, ovog puta analiziraćemo samo oblike ugrožavanja naše zemlje u meri u kojoj je to neophodno za sagledavanje njihovog uticaja na sadržaj opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Raznovrsni su i mnogobrojni oblici ispoljavanja agresivne politike i ponašanja imperijalističkih i hegemonističkih snaga u svetu i unutrašnjih kontrarevolucionarnih snaga. Potencijalne opasnosti i izvori ugrožavanja nezavisnosti, slobode, suvereniteta, teritorijalnog integriteta i Ustavom utvrđenog društvenog uređenja Jugoslavije, su identifikovani, i uglavnom su poznati.

No, radi utvrđivanja i pobližeg opisa sadržaja opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, bitno je da se identifikuju dva osnovna oblika agresije koji se ispoljavaju u savremenim međunarodnim odnosima. To su: prvo, neposredna oružana agresija (u lokalnom, regionalnom ili svetskom ratu), i drugo, posredna agresija ili tzv. specijalni rat. Prvi oblik je poznat, mada se i on ispoljava u različitim modalitetima. Drugi oblik — specijalni rat — je relativno nova pojava i stoga zaslužuje veću pažnju, baš zbog toga što zahteva osobit oblik suprotstavljanja, a to će reći i osoben sadržaj borbe. Specijalni rat se vodi raznovrsnim snagama i sredstvima, uz primenu raznih oblika i metoda. Posle drugog svetskog rata Jugoslavija je, kao i mnoge druge nesvrstane i nezavisne zemlje, bila neprekidno izložena, u većoj ili manjoj meri, raznovrsnim

aktivnostima imperijalističkih, hegemonističkih i drugih reakcionarnih snaga. S tim u vezi, Tito je jednom prilikom rekao: »Snage starog društva — imperijalizma, kolonijalizma i drugih oblika dominacije i hegemonije — i dalje se svim sredstvima suprotstavljaju progresivnim promjenama i svim oblastima međunarodnog života.« Strategija specijalnog rata protiv SFRJ usmerena je prvenstveno na slabljenje našeg društveno-političkog sistema, samoupravljanja, zajedništva naroda i narodnosti Jugoslavije i njene nesvrstane spoljne politike.

Specijalni rat protiv SFRJ vode reakcionarne imperijalističke i hegemonističke snage i neprijateljski raspoložena emigracija iz inostranstva u sprezi i saradnji sa snagama unutrašnjeg neprijatelja. U tu svrhu se naročito koriste strane obaveštajne službe, razne reakcionarne profašističke, antikomunističke organizacije i institucije u nekim zemljama. Neprijateljski raspoložena emigracija stvara tzv. političke organizacije, obučava terorističke, poluvojne i druge grupe sastavljene od neprijateljskih, profašističkih, nacionalističkih, antisocijalističkih, kriminalnih i drugih asocijalnih elemenata koji su napustili zemlju i stavili se u službu neprijatelja naše zemlje. Pretnjama i učenama nastoje da pridobiju i pojedine naše građane na privremenom radu u inostranstvu. Snage unutrašnjeg neprijatelja su antisocijalističke, antisamoupravne, iredentističke, nacionalističke, birokratsko-etatističke, liberalističke i druge reakcionarne i destruktivne snage čija je aktivnost usmerena na slabljenje i razbijanje jugoslovenske socijalističke samoupravne i federativne zajednice. Te snage pokušavaju da se organizuju kao legalna ili ilegalna opozicija i uvek deluju u sprezi sa snagama iz inostranstva. Podrška snagama unutrašnjeg neprijatelja iz inostranstva je dugotrajnog karaktera, a intenzitet te podrške je uslovljen stanjem u našoj zemlji, stepenom zaoštrenosti međunarodnih odnosa i politikom supersila i blokova prema SFRJ.

Oblici i forme delovanja snaga specijalnog rata protiv naše zemlje su brojni i raznovrsni. Obuhvataju složene i sinhronizovane psihološko-propagandne i subverzivne delatnosti, kao što su: obaveštajno-subverzivna i teroristička aktivnost; ekonomski, politički i vojni pritisci; izazivanje, podsticanje i korišćenje kriznih situacija u zemlji — do pokušaja kontrarevolucionarnih akcija. Delovanje snaga specijalnog rata može da bude i u najneposrednijoj vezi sa pripremom oružane agresije na SFRJ, koja je svakako najteži oblik ugrožavanja. Prema društvenom karakteru i ciljevima svaki rat protiv naše zemlje bio bi agresivan, porobljivački i kontrarevolucionaran. Agresor bi uvek težio rušenju društveno-političkog sistema

socijalističkog samoupravljanja, razjedinjavanju naših naroda i narodnosti, anektiranju određenih delova teritorije i trajnom ekonomskom i političkom porobljavanju svih naših naroda i narodnosti.

Karakter našeg društveno-političkog sistema i navedeni stvarni mogući oblici ugrožavanja bezbednosti SFRJ opredeljuju sadržaj opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Zbog toga su naša odbrana i zaštita po svom sadržaju veoma bogate a po razmerama angažovanja društva sveobuhvatne. Opštenarodna odbrana i društvena samozaštita izražavaju svoje aktivnosti i mere kroz tri bitne funkcije: (1) suprotstavljanje specijalnom ratu, (2) odvracanje agresora i (3) uspešno vođenje opštenarodnog odbrambenog rata.

Odbrana i zaštita od specijalnog rata sastavni su deo borbe za očuvanje nezavisnosti, samostalnog društvenog razvitka i zajedništva naroda i narodnosti Jugoslavije. Odbrana i zaštita mogu biti efikasne jedino ako se realizuju na osnovama društvene samozaštite kao samoupravne organizovane funkcije kojom se obuhvataju sva područja života i rada u našem društvu. Na taj način društvena samozaštita ima karakter društvene preventive koja sužava prostor za delovanje snaga unutrašnjeg i spoljnog neprijatelja i akcija i aktivnosti organizovanih na najširoj osnovi protiv snaga specijalnog rata koje ispoljavaju svoje delovanje na različite načine. Ona obuhvata razne mere i aktivnosti kolektivnog i pojedinačnog karaktera koje preduzimaju radni ljudi i građani i drugi subjekti društva i njihovi državni i društveni organi protiv svih oblika ugrožavanja naših vitalnih društvenih vrednosti. U takve vrednosti spadaju: nezavisnost, suverenitet i teritorijalni integritet SFRJ; Ustavom utvrđeno društveno uređenje i na njemu zasnovan sistem socijalističkog samoupravljanja; bratstvo i jedinstvo, ravnopravnost i zajedništvo naroda i narodnosti kao strategijski značajan elemenat snage i kohezije našeg društva; samoupravna i druga prava i slobode radnih ljudi i građana SFRJ. Izbor mera i oblika suprotstavljanja snagama specijalnog rata je vrlo širok, pa su i sadržaji društvene samozaštite veoma bogati. Među najznačajnije mere spadaju: idejno-politički i vaspitno-obrazovni rad (naročito sa omladinom), informativno-propagandne, bezbednosno-zaštitne, normativno-pravne i represivne mere, uključujući i oružane akcije protiv snaga specijalnog rata. U realizaciji navedenih mera od posebnog je značaja razvijanje i podizanje svesti ljudi na takav stepen da budu aktivni subjekti društvene samozaštite.

Odvraćanje agresora je druga značajna funkcija i bitno obeležje sadržaja opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Odvracanje znači posredan uticaj na opredeljenje potencijalnog agresora da

odustane od agresije na SFRJ. Ostvaruje se sposobnošću zemlje da se odbrani, da nametne agresoru dugotrajan rat i da napad uzvрати tako efikasno da gubici protivnika na vojnom planu, političkom i moralnom prestižu, budu nesrazmerno veći od eventualnih efekata koji se mogu postići agresijom.

S obzirom na to da je naš osnovni cilj mir, a ne rat, mi shvatamo da je sposobnost i pripremljenost društva za uspešno vođenje rata bitna pretpostavka da do rata ne dođe. Suštinu ovog shvatanja izrazio je Tito na Desetom kongresu SKJ: »Svi ratovi poslije drugog svjetskog rata bili su vođeni tamo gdje su agresori očekivali najmanji otpor i računali na brz uspjeh. Po pravilu, agresije nisu preduzimane na one zemlje i narode gdje je očekivan jak otpor i gdje je ishod rata za agresora bio neizvjestan.«

Naša zemlja pripremama za odbranu posvećuje izuzetno veliku pažnju, svesna da su te pripreme, koje su inače u skladu sa našim mogućnostima i stvarnim opasnostima koje nam prete, garancija naše slobode, nezavisnosti i zajedništva i uslov uspešne izgradnje zemlje. To se odnosi kako na pripreme celokupnog društveno-političkog i ekonomskog sistema, tako i na pripreme oružanih snaga.

Pripreme u nas se vrše s ciljem da se sve strukture društva i svi subjekti društveno-političkog i društveno-ekonomskog sistema osposobe da mogu celokupnim svojim potencijalima u miru delovati kao faktor odvrćanja, a u opštenarodnom odbrambenom ratu kao organizovan, racionalan i efikasan odbrambeno-zaštitni sistem. One su brojne i raznovrsne, odvijaju se uporedo sa izgradnjom i razvojem političkog sistema socijalističkog samoupravljanja, neposredno su u njegovoj funkciji i predstavljaju njegovo imanentno svojstvo. Sprovode se na osnovu odgovarajućih procena i doktrinarnih opredeljenja o mestu i ulozi komponente sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Po svom sadržaju dele se na: pripreme za mobilizaciju društva i prelaz iz mirnodopskih u ratne uslove života, rada, borbe i otpora; pripreme za strategijski razvoj svake komponente odbrambeno-zaštitnog sistema; obuku radnih ljudi i građana za ratne zadatke; pripremu kadrova po posebnim programima za izvršavanje složenih ratnih zadataka, uključujući i poslove rukovođenja i komandovanja; moralno-političke i psihološke pripreme; bezbednosne pripreme; pripreme materijalnog i zdravstvenog obezbeđenja i planiranje razvoja svih subjekata opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Oružana borba je odlučujući oblik suprotstavljanja agresiji i, samim tim, oslonac svih drugih aktivnosti. Pripreme za oružanu borbu obuhvataju: pripreme oružanih snaga u celini, pripreme dru-

gih struktura opštenarodne odbrane i društvene samozaštite za aktivnosti koje su u neposrednoj vezi sa oružanom borbom i pripremu teritorije. Oružane snage SFRJ su osnovni neposredni nosilac oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu. Imaju nezamenljiv strategijski značaj u odvracanju agresora, sprečavanju strategijskog iznenađenja i omogućavanju prelaska društva iz mirnodopskog u ratno stanje. Osnovna su garancija uspešnog vođenja oružane borbe. Zbog toga se razvoju i pripremama oružanih snaga posvećuje posebna pažnja. To je značajan deo sadržaja opštenarodne odbrane u miru.

4. Konceptija i doktrina opštenarodne odbrane i društvene samozaštite

Svaka država se opredeljuje za politiku odbrane i zaštite koja je zasnovana na karakteru društveno-političkog uređenja i na principima spoljne politike. To je zakonitost društvenog razvoja koja se izražava kroz utvrđena opredeljenja i praktična ponašanja države u vezi sa ratom na unutrašnjem i međunarodnom planu.

Konceptija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite je celovita i jedinstvena društveno-politička i vojnostrategijska zamisao organizovanja jugoslovenskog samoupravnog socijalističkog društva radi odbrane i zaštite slobode, nezavisnosti i teritorijalne celovitosti i Ustavom utvrđenog samoupravnog socijalističkog društvenog uređenja SFRJ. To je celovita politika odbrane na osnovama marksističke nauke i iskustava i prakse oslobodilačke i revolucionarne borbe jugoslovenskih naroda i narodnosti a čiji su tvorci Josip Broz Tito i Savez komunista Jugoslavije. Konceptija objedinjava idejno-politički, vojnotehnološki i organizacijski aspekt odbrane. Ona sadrži osnovna opredeljenja SFRJ u oblasti pripreme, organizovanja i funkcionisanja društva za odbranu od svih oblika spoljne oružane agresije i za zaštitu osnovnih društvenih vrednosti i Ustavom utvrđenog poretka od svih oblika njegovog spoljnog i unutrašnjeg ugrožavanja. Konceptija je sistem trajnih opredeljenja i stavova koji imaju obavezujuću snagu prema nosiocima poslova opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Doktrina opštenarodne odbrane i društvene samozaštite je skup usvojenih i naučno zasnovanih stavova i načela o potrebama, mogućnostima i načinima pripreme, organizovanja i funkcionisanja svih društvenih subjekata i društva u celini za uspešno suprotstavljanje snagama specijalnog rata i za vođenje opštenarodnog odbrambenog rata.

benog rata. Doktrina opštenarodne odbrane i društvene samozaštite je jedinstvena i usmeravajuća, okrenuta prema budućnosti. Ona predstavlja osnovu za preduzimanje svih praktičnih mera u pripremi zemlje za odbranu, za zaštitu Ustavom utvrđenog društveno-političkog sistema i za vođenje opštenarodnog odbrambenog rata ako nam bude nametnut.

Sastavni i najvažniji deo doktrine opštenarodne odbrane i društvene samozaštite je doktrina oružane borbe. To je sistem usvojenih stavova, principa i opredeljenja o pripremanju i vođenju oružane borbe — na strategijskom, operativnom i taktičkom nivou. Doktrina oružane borbe predstavlja osnovu za strategiju oružane borbe. Usvaja je najviše političko i vojno rukovodstvo zemlje, a uobličava se pravilima, uputstvima i drugim dokumentima u kojima se razrađuju sadržaj i način pripremanja i vođenja oružane borbe.

Odnos koncepcije i doktrine shvatamo kao odnos pojmova različitog nivoa opštosti, kao odnos opšteg i posebnog. Koncepcija izražava najopštiju društveno-političku i vojnostrategijsku zamisao organizovanja jugoslovenskog samoupravnog socijalističkog društva radi odbrane i zaštite slobode, nezavisnosti, teritorijalne celokupnosti i Ustavom utvrđenog samoupravnog socijalističkog društvenog uređenja SFRJ. To su pogledi i politika trajnog ili trajnijeg karaktera koji predstavljaju temeljno opredeljenje za doktrinarne stavove. Doktrina je konkretizacija koncepcijske zamisli, ali i izvor za njeno formiranje. Ona je uputstvo o tome kako optimalno voditi oružanu borbu u skladu sa konkretnim uslovima.

Između koncepcije i doktrine ne može biti strogih razgraničenja, jer se bave suštinom i pojavnim oblicima iste društvene pojave — ratom i pripremama za vođenje rata, samo sa različitim stepenom konkretizacije. Stavovi koncepcije i doktrine se uzajamno prožimaju, ali predmet doktrine ne može biti definisanje politike odbrane zemlje u globalnom vidu.

Koncepcija i doktrina obuhvataju osnovne stavove SFRJ prema ratovima u savremenim uslovima (uzroke, vrste, karakteristike), principe i stavove o međunarodnoj aktivnosti SFRJ sa aspekta opštenarodne odbrane; stavove o svim oblicima političkih, ekonomskih, vojnih i drugih pritisaka na SFRJ; stavove o mogućnostima, ciljevima i karakteristikama eventualne agresije na SFRJ; bitne stavove i odredbe o organizovanju, pripremama i funkcionisanju sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite; stavove o načinu vođenja opštenarodnog odbrambenog rata i mestu oružane

borbe u njemu; stavove o oblicima vođenja oružane borbe, o strategijskoj upotrebi oružanih snaga i načinu rukovođenja i komandovanja njima.

5. Izvori i razvoj koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite

Teorijske osnove koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite nalazimo u delima Marksa, Engelsa, Lenjina, Tita i Kardelja, koji su celovito sagledali i razradili osnovne ideje o naoružanom narodu kao obliku odbrambenog organizovanja socijalističkog društva.

Savez komunista Jugoslavije, Tito, Kardelj i drugi jugoslovenski marksisti, pored celovitog teorijskog pristupa daljoj razradi ideje o naoružanom narodu, dali su veoma značajan praktičan doprinos realizaciji te ideje.

Koncepcija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite nastala je i razvijala se kao deo ideologije i politike Komunističke partije Jugoslavije, odnosno Saveza komunista Jugoslavije. Počeci koncepcije mogu se pratiti već od dolaska druga Tita na čelo KPJ 1937. godine. Tada su udareni temelji revolucionarne doktrine i strategije KPJ neposredno pred drugi svetski rat. Posle Pete zemaljske konferencije KPJ, održane 1940. godine u Zagrebu, dolazi do punog izražaja neposredna priprema KPJ za odbranu zemlje, organizaciju ustanka i vođenje narodnooslobodilačkog rata i socijalističke revolucije. Iskustva iz našeg narodnooslobodilačkog rata i socijalističke revolucije su osnovno i trajno izvoriste koncepcije opštenarodne i društvene samozaštite SFRJ. To potvrđuju i ove Titove reči izgovorene prilikom promocije za počasnog doktora Univerziteta u Ljubljani: »Neki u inostranstvu pogrešno prikazuju koncepciju naše opštenarodne odbrane kao nešto posve novo. Mi smo, međutim, tu koncepciju oformili i razvili još u našem narodnooslobodilačkom ratu... Naša današnja koncepcija opštenarodne odbrane nije ništa drugo nego dosljedna i odlučna primjena tih velikih iskustava iz narodnooslobodilačkog rata u našim današnjim uslovima.« Svakako, iskustva iz prošlih ratova moraju se koristiti primereno fizionomiji budućeg rata, savremenim sredstvima i načinu njihovog vođenja. Zato su iskustva iz lokalnih ratova vođenih posle drugog svetskog rata značajna za razvoj naše koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Koncepcija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite se neprekidno razvijala i izgrađivala u celom posleratnom periodu u skladu sa razvojem socijalističkog samoupravljanja, vojno-političkim položajem Jugoslavije i stepenom ugroženosti njene bezbednosti.

Društveni odnosi zasnovani na samoupravljanju, ravnopravnosti i jedinstvu svih naših naroda i narodnosti omogućili su da politika odbrane SFRJ i svi odbrambeni poslovi budu briga i odgovornost svih subjekata društva i predmet njihovog neposrednog odlučivanja i aktivnosti u miru i ratu. Takvo opredeljenje je bitno uticalo i na razvoj koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. To je omogućilo podrštvljavanje odbrambenih funkcija, a sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite učinilo sveobuhvatnim i efikasnim. Kvalitativno i kvantitativno su narasle odbrambene snage našeg društva i njihove odbrambene mogućnosti, a to je bio bitan preduslov relativno mirne izgradnje socijalizma i nezavisne i nesvrstane spoljne politike Jugoslavije.

6. Strategija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite

Strategija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite je teorija i praksa koja se bavi najkrupnijim pitanjima opštenarodne odbrane i društvene samozaštite SFRJ. Njen osnovni sadržaj je celovito sagledavanje i rešavanje strategijskih problema legitimne bezbednosti SFRJ i problema pripremanja i vođenja opštenarodnog odbrambenog rata. Strategija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite u svojim teorijskim stavovima i u praktičnom rešavanju strateških problema polazi od naučno spoznate prirode i zakonomernosti rata uopšte i posebno opštenarodnog odbrambenog rata i od koncepcijsko-doktrinarnih opredeljenja o odbrani SFRJ, ali i povratno utiče na formiranje takvih opredeljenja na osnovu izučavanja bitnih faktora koji utiču na definisanje političkih i vojnostrategijskih ciljeva i načina odbrane SFRJ. Ona izučava opšte i posebne zakonitosti rata; osnovne protivrečnosti savremenog sveta i njihov uticaj na bezbednost zemlje; vrste i karakteristike savremenih ratova; razvoj sredstava ratne tehnike i njihov uticaj na razvoj ratne veštine; tendencije u razvoju međunarodnih odnosa i potencijalne agresore i moguće vrste agresije na SFRJ; uticaj društveno-političkih i ekonomskih uslova zemlje na organizovanje sistema opšte-

narodne odbrane i društvene samozaštite i njegovo funkcionisanje u miru i ratu; načine suprotstavljanja raznim pritiscima i drugim oblicima specijalnog rata i načine i mogućnosti vođenja opštenarodnog odbrambenog rata. Naša strategija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite ima osnove u revolucionarnoj strategiji KPJ u predratnom, ratnom i posleratnom periodu. Ona je izgrađena u praksi našeg narodnooslobodilačkog rata i socijalističke revolucije i posleratne borbe za očuvanje slobode i nezavisnosti, kao i na osnovama socijalističkog samoupravljanja, ravnopravnosti i zajedništva naroda i narodnosti Jugoslavije. Prema tome, strategija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite ne odražava samo vojnostrategijsku prirodu i fizionomiju opštenarodnog odbrambenog rata i fizionomiju oružane borbe u ONOR-u, već i društvenu suštinu opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Ona polazi od bitnih opredeljenja i tendencija daljeg razvoja društveno-političkog i ekonomskog sistema naše zemlje i bitnih principa njene spoljne politike. Samo u takvim društvenim okvirima ona sagledava društveno-političke i vojnostrategijske karakteristike i sadržaje pripremanja i vođenja opštenarodnog odbrambenog rata, kao i sve druge aspekte odbrane. Zbog toga strategija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite celovito izučava odbrambene aspekte naše unutrašnje i spoljne politike i njihov uticaj na dalji razvoj koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Strategija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite (opšta strategija) sadrži elemente političke, ekonomske, diplomatske i vojne strategije (strategije oružane borbe). Takva njena sveobuhvatnost nužno nalaže interdisciplinarni pristup u izučavanju i istraživanju oblasti kojom se ona bavi. A to znači, da je osim naučnih disciplina vojne nauke, neophodno angažovanje i pojedinih naučnih disciplina društvenih, tehničkih i drugih naučnih oblasti.